

N á v r h

ZÁKON

ze dne 2024,

kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o soudech a soudcích

Čl. I

V zákoně č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 228/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 349/2002 Sb., zákona č. 192/2003 Sb., zákona č. 441/2003 Sb., zákona č. 626/2004 Sb., zákona č. 349/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 221/2006 Sb., zákona č. 233/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 397/2006 Sb., zákona č. 184/2008 Sb., zákona č. 314/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 217/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 294/2010 Sb., zákona č. 215/2011 Sb., zákona č. 142/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 185/2014 Sb., zákona č. 15/2015 Sb., zákona č. 250/2016 Sb., zákona č. 14/2017 Sb., zákona č. 90/2017 Sb., zákona č. 296/2017 Sb., zákona č. 31/2019 Sb., zákona č. 111/2019 Sb., zákona č. 315/2019 Sb., zákona č. 218/2021 Sb., zákona č. 261/2021 Sb., zákona č. 270/2021 Sb., zákona č. 285/2023 Sb., zákona č. 349/2023 Sb. a zákona č. .../2024 Sb., se za § 82 vkládá nový § 82a, který zní:

„§ 82a

- (1) Soudce předloží předsedovi soudu ke schválení návrh individuálního plánu vzdělávání nejpozději do 6 měsíců od přidělení nebo přeložení soudce k soudu; dále nejpozději 3 měsíce před uplynutím doby, na kterou byl plán schválen. Individuální plán vzdělávání soudce vypracuje na období 3 let. Předseda soudu může návrh individuálního plánu vzdělávání upravit s přihlédnutím k současnému nebo předpokládanému zařazení soudce a k znalostem a dovednostem soudce.
- (2) Pravidla a postup při vypracování a předkládání individuálního plánu vzdělávání, jeho formu, obsah a náležitosti stanoví metodika Justiční akademie.“

Čl. II

Přechodné ustanovení

Soudce jmenovaný do funkce přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona předloží předsedovi soudu ke schválení návrh individuálního plánu vzdělávání nejpozději do 6 měsíců od nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o obětech trestných činů

Čl. III

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb., zákona č. 56/2017 Sb., zákona č. 220/2021 Sb., zákona č. 261/2021 Sb., zákona č. 130/2022 Sb. a zákona č. .../2024 Sb., se mění takto:

1. V § 24 odst. 1 písm. c) se za slovo „partnerem,“ vkládá slovo „druhem,“.
2. V § 28 odst. 1 písm. a) se slova „v paušální částce 10 000 Kč“ nahrazují slovy „ve výši odpovídající dvěma pětinaám průměrné mzdy“.
3. V § 28 odst. 1 písm. a) a b) se slova „; peněžitá pomoc nesmí přesáhnout ve svém souhrnu částku 200 000 Kč“ nahrazují slovy „nejvýše však ve výši osminásobku průměrné mzdy“.
4. V § 28 odst. 1 písm. b) se slova „v paušální částce 50 000 Kč“ nahrazují slovy „ve výši odpovídající dvojnásobku průměrné mzdy“.
5. V § 28 odst. 1 písm. c) se slova „v paušální částce 200 000 Kč“ nahrazují slovy „ve výši odpovídající osminásobku průměrné mzdy“, slova „v paušální částce 175 000 Kč“ se nahrazují slovy „ve výši odpovídající sedminásobku průměrné mzdy“ a slova „částku 600 000 Kč“ se nahrazují slovy „dvacetičtyřnásobek průměrné mzdy“.
6. V § 28 odst. 1 písm. d) se částka „50 000 Kč“ nahrazuje slovy „odpovídající dvojnásobku průměrné mzdy“.
7. V § 28 se doplňují odstavce 4 a 5, které znějí:
„(4) Peněžitá pomoc se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru.
(5) Za průměrnou mzdu se pro účely poskytování peněžité pomoci považuje průměrná mzda v národním hospodářství za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, v němž byla žádost podána.“.
8. V § 38 odst. 1 se za slovo „podporuje“ vkládají slova „za podmínek a v rozsahu stanovených tímto zákonem“ a slova „za podmínek a v rozsahu stanovených tímto zákonem“ se

nahrazují slovy „a ze zvláštního účtu ministerstva podle zákona o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí“.

9. V § 38 odst. 2 se slova „ze státního rozpočtu“ zrušují.

10. V § 39 odst. 1 úvodní části ustanovení se slova „ze státního rozpočtu“ nahrazují slovy „podle § 38 odst. 1“.

Čl. IV

Přechodné ustanovení

V řízení o žádosti o peněžitou pomoc podané přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se použijí § 24 a 28 zákona č. 45/2013 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o zvláštních řízeních soudních

Čl. V

V § 38 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 460/2016 Sb., se za odstavec 3 vkládá nový odstavec 4, který zní:

„(4) Důkaz znaleckým posudkem a výsledkem znalce lze nahradit písemnou zprávou ošetřujícího lékaře ve spojení s hodnocením potřeby podpory osoby při právním jednání zpracovaným soudním sociálním pracovníkem.“

Dosavadní odstavec 4 se označuje jako odstavec 5.

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení

Čl. VI

Zákon č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 178/2018 Sb., zákona č. 333/2020 Sb., zákona č. 261/2021 Sb., zákona č. 422/2022 Sb. a zákona č. 349/2023 Sb., se mění takto:

1. V § 7 odst. 1 písm. b) se slova „§ 2 odst. 2, a“ nahrazují textem „§ 2 odst. 2,“.

2. V § 7 se na konci odstavce 1 tečka nahrazuje slovem „a“ a doplňuje se písmeno d), které zní:

„d) ve výši stanovené tímto zákonem na poskytování dotací ministerstvem podle zákona o obětech trestných činů.“

3. V § 12 nadpis zní:

„Nakládání s peněžními prostředky po uspokojení majetkových nároků oprávněných osob“.

4. V § 12 odstavec 1 zní:

„(1) Z peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v označeném trestním řízení zbývajících na zvláštním účtu po uspokojení majetkových nároků oprávněných osob náleží

a) pro účel uvedený v § 7 odst. 1 písm. c) 10 % Probační a mediační službě a

b) pro účel uvedený v § 7 odst. 1 písm. d) 5 % ministerstvu.“.

5. V § 12 se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

„(2) Částky uvedené v odstavci 1 se zaokrouhlí na celé koruny nahoru.“.

Dosavadní odstavce 2 až 4 se označují jako odstavce 3 až 5.

6. V § 12 odst. 3 se za slova „podle odstavce 1“ vkládají slova „písm. a) a b)“.

7. V § 12 odstavec 4 zní:

„(4) Ministerstvo převede souhrnně ze všech dotčených trestních řízení vždy ke dni 31. ledna kalendářního roku zpětně za předcházející kalendářní rok

a) peněžní prostředky uvedené v odstavci 1 písm. a) Probační a mediační službě a

b) peněžní prostředky uvedené v odstavci 1 písm. b) ze zvláštního účtu na účet ministerstva.“.

8. V § 12 se za odstavec 4 vkládá nový odstavec 5, který zní:

„(5) Je-li částka podle odstavce 1 písm. a) nebo b) nižší než 1 000 Kč, nepřevádí se a je příjmem státního rozpočtu.“.

Dosavadní odstavec 5 se označuje jako odstavec 6.

9. V § 12 odst. 6 se číslo „3“ nahrazuje číslem „5“.

ČÁST PÁTÁ

ÚČINNOST

Čl. VII

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2025.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

OBECNÁ ČÁST

Zhodnocení platného právního stavu, odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy

Předložený návrh zákona spočívá v sérii dílčích změn či doplnění existující právní úpravy v oblasti věcné působnosti Ministerstva spravedlnosti vedených dvěma úzce provázanými obecnými cíli, které jsou předmětem společenské i odborné diskuse a na něž je podle předkladatelů namístě reagovat legislativním řešením. Jedním z cílů je zvýšení kvality fungování soustavy soudů, zejména tak, aby byla schopna kvalitněji, efektivněji a pružněji reflektovat specifické postavení zranitelných skupin osob, mezi něž se řadí mimo jiné děti, osoby trpící duševním onemocněním a oběti trestných činů, a jejich zvláštní potřeby. Druhým cílem je rozšíření a zkvalitnění pomoci a podpory poskytované obětem trestné činnosti.

Konkrétně se jedná o následující opatření.

- 1) Opatření směřující ke zvýšení kvality činnosti soudní soustavy, zejména ve vztahu ke zranitelným skupinám osob.
  - a) Zpřesnění existující zákonné povinnosti soudců a soudkyň dbát o svou odbornou úroveň.
  - b) Zkvalitnění a zefektivnění posuzování zkoumané osoby v rámci řízení o svéprávnosti.
- 2) Opatření směřující k zvýšení rozsahu a kvality pomoci a podpory poskytované obětem trestných činů.
  - a) Valorizace částek peněžité pomoci obětem.
  - b) Rozšíření okruhu oprávněných adresátů, kteří mají nárok na peněžitou pomoc.
  - c) Zvýšení podílu peněžních prostředků poskytovaných Probační a mediační službě.
  - d) Stanovení podílu peněžních prostředků poskytovaných Ministerstvu spravedlnosti na poskytování dotací akreditovaným subjektům poskytujících pomoc obětem trestných činů.

Ke vzdělávání soudců

Jedním z klíčových podmínek řádného fungování soudní soustavy v souladu s ústavními imperativy a mezinárodněprávními závazky ČR je kvalita jejích procesů i výstupů. Tato kvalita je ve významné míře determinována odbornou úrovní osob zúčastněných na rozhodovacím procesu, zejména pak soudců a soudkyň.

Odborná úroveň s ohledem na zásadu *iura novit curia* pochopitelně zahrnuje detailní a aktuální právní znalosti z hmotněprávní i procesněprávní oblasti, ale nemůže být redukována pouze na

ně. Prakticky ve všech oblastech justiční činnosti jsou totiž pro skutečně kvalitní rozhodování potřebné i další znalosti a dovednosti, mimo jiné:

- praktické dovednosti pro vedení řízení a soudního jednání a řízení činnosti soudního oddělení;
- v řadě agend (rodinně-právní a opatrovnická agenda, trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti...) obecné znalosti z oborů, jako je viktimologie, psychologie či psychiatrie, i specifické dovednosti související s vedením řízení a dokazování ve vztahu ke zranitelným skupinám;
- v agendách, které jsou úzce spojeny s hospodářskými a daňovými aspekty (insolvenční právo, finanční právo, sofistikovaná hospodářská trestná činnost), znalosti z oblasti ekonomie či účetnictví;
- etická pravidla, pravidla pro vedlejší činnosti a další omezení související s výkonem soudcovské funkce.

Získané znalosti pak rovněž musí být pravidelně doplňovány a aktualizovány.

Povinnost soudců a soudkyň průběžně se vzdělávat je zakotvena v § 82 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích (dále též „ZOSS“), dle něhož je každý „... povinen dbát soustavným vzděláváním o prohlubování svých odborných právních a dalších znalostí potřebných pro řádný výkon funkce. K tomu vedle samostatného studia využívá zejména vzdělávací akce, organizované Justiční akademií, případně soudy a vysokými školami“.

Zákon dále nestanoví podrobnosti. Způsob naplnění této povinnosti je v současné době na samotných soudcích a soudkyních. Je však nutné zdůraznit, že se jedná o povinnost, jejíž neplnění může být až kárným proviněním.

Cílem navrhovaného doplnění právní úpravy není změna tohoto základního paradigmatu, ale bližší úprava a strukturace procesu, v jehož rámci je povinnost soustavného vzdělávání naplňována, a to tak, aby její výsledky co nejlépe odpovídaly konkrétním potřebám jednotlivce i soudu, u něž působí, a přispívaly ke zvyšování kvality jejich činnosti.

Ústředním prvkem návrhu je pravidelná tvorba individuálních plánů vzdělávání (dále též „IPV“) v rámci dialogu mezi soudci a vedením soudů tak, aby byly reflektovány jak specifické vzdělávací potřeby jednotlivých soudců, tak širší kontext jejich působení v rámci soudu. S ohledem na postavení Justiční akademie v oblasti soustavného vzdělávání soudců Ministerstvo spravedlnosti předpokládá, že jednotlivé aspekty tvorby individuálních plánů vzdělávání budou blíže upraveny právě metodikou Justiční akademie.

Návrh tak směřuje k tomu, aby soudce mohl na základě svých individuálních vzdělávacích potřeb co nejefektivněji plánovat a vyhodnocovat rozvoj svých osobních kompetencí. Metodika Justiční akademie by v tomto procesu měla hrát roli vodítka pro přípravu IPV po obsahové stránce a vymezit základní pravidla tvorby IPV tak, aby připravované IPV nebyly příliš heterogenní v rámci jednotlivých soudů ani v rámci soudní soustavy jako celku.

Zásadním východiskem pro přípravu IPV je proto vlastní úvaha soudce nad jeho vzdělávacími potřebami pro další období, kterou by měl promítnout do návrhu IPV připraveného v souladu

s metodikou Justiční akademie. Do procesu tvorby IPV bude zapojeno i vedení soudu v rámci dialogu s dotčeným soudcem; vedle nápomoci při sestavování IPV a neformálních konzultací jeho obsahu bude předseda soudu oprávněn rovněž revidovat soudcem vytvořený IPV, pokud neodpovídá základním standardům určeným metodikou Justiční akademie či zásadním způsobem neodpovídá potřebám dotčeného soudce a soudu, u nějž působí.

Poté, co bude IPV schválen, případně revidován předsedou soudu, bude průběžně docházet k naplňování jeho obsahu prostřednictvím jednotlivých vzdělávacích aktivit.

IPV bude běžně tvořen na období 3 let, které představuje adekvátní délku z hlediska administrativní zátěže související s tvorbou IPV, reflexe vyvíjejících se vzdělávacích potřeb soudce a tvorby vyváženého vzdělávacího kurikula zahrnujícího specificky zaměřené aktivity po celou dobu platnosti IPV. V praxi nicméně bude v některých případech docházet k včasnějšímu vzniku potřeby úpravy IPV, ať už z důvodů změny náplně rozhodovací činnosti soudce (podstatná změna rozhodované agendy, střednědobé či dlouhodobé dočasné přidělení soudce k soudu vyššího stupně), nebo z osobních důvodů (změna pracovního úvazku, mateřská či rodičovská dovolená, potřeby péče o rodinu, dlouhodobá nemoc). V těchto případech je ponecháno na iniciativě soudce, aby posoudil, zda chce předložit ke schválení nový IPV.

Pokud jde o věcnou náplň, obecná právní úprava z podstaty věci nemůže upravit přesný obsah konkrétního IPV; taková ambice by nežádoucím způsobem potlačovala vlastní iniciativu soudce při definování jeho vzdělávacích potřeb a zároveň by neumožňovala zohlednit celou šíři představitelných situací. Na druhou stranu by v zájmu zajištění jednotného standardu soustavného vzdělávání soudců jak v rámci jednoho soudu, tak napříč soudní soustavou měly jednotlivé IPV vycházet ze stejných zásad a zohledňovat společná základní kritéria pro jejich sestavování zachycené v metodice Justiční akademie. Jednotlivé IPV by měly mimo jiné zohledňovat délku výkonu soudcovské funkce a působení soudce v konkrétních agendách, rozlišovat mezi obecnými a agendovými vzdělávacími cíli, klást vyvážený důraz na všechny pro daného soudce relevantní vzdělávací cíle a vhodně kombinovat všechny formy soustavného vzdělávání s ohledem na individuální potřeby a možnosti soudce a dosažení co nejvyšší efektivity vzdělávacího procesu.

K valorizaci peněžité pomoci poskytované obětem trestných činů

Stávající výše částek peněžité pomoci obětem trestných činů, resp. její limity, jak jsou upraveny v § 28 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o obětech“), se od vstupu tohoto zákona v účinnost v roce 2013 neměnila, což je již více než 10 let. Reálná hodnota peněžité pomoci tak s ohledem na ekonomický vývoj znatelně poklesla (v této souvislosti lze poukázat na nárůst průměrné hrubé mzdy, která za dané období vzrostla z 25 067 Kč na 42 658 Kč, tj. cca o 70 %, či na nárůst minimální mzdy z 8 500 Kč na 18 900 Kč, tj. o 122 %), čímž peněžitá pomoc přestává pozvolna plnit svůj hlavní účel, tedy přispět k překlenutí zhoršené životní situace způsobené vlivem spáchaného trestného činu – měřeno růstem spotřebitelských cen klesla reálná hodnota peněžité pomoci za období 2012 – 2023 přibližně o třetinu.

Cílem změn § 28 zákona o obětech je tedy valorizovat peněžitou pomoc obětem a reagovat tak na vývoj ekonomické situace od doby jejího stanovení, a dále pak přijít s mechanismem, který zajistí udržení reálné hodnoty této peněžitě pomoci. Toho se navrhuje dosáhnout navázáním výše peněžitě pomoci na průměrnou hrubou měsíční nominální mzdu na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství dosaženou podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu. Navázání na tuto ekonomickou veličinu nejlépe odpovídá účelu peněžitě pomoci, kterým je již výše zmíněné překlenutí zhoršené životní situace způsobené spáchaným trestným činem, kdy jde právě zejména o výpadek příjmů, který jsou oběti nuceny řešit, spolu s náklady na léčení. Navrhovanou úpravou tak dojde k tomu, že výše peněžitě pomoci obětem trestných činů bude kopírovat vývoj průměrné hrubé mzdy, a to bez nutnosti dalších legislativních zásahů.

Protože v roce 2012, kdy byl mechanismus určování výše peněžitě pomoci stanovován, činila průměrná hrubá mzda podle údajů Českého statistického úřadu 25 067 Kč, pak paušální peněžitá pomoc upravená v

- § 28 odst. 1 písm. a) zákona o obětech ve výši 10 000 Kč odpovídala přibližně 40 %, tedy dvěma pětinám, tehdejší průměrné hrubé mzdy,
- § 28 odst. 1 písm. b) zákona o obětech ve výši 50 000 Kč odpovídala přibližně 200 %, tedy dvojnásobku, tehdejší průměrné hrubé mzdy,
- § 28 odst. 1 písm. c) zákona o obětech ve výši 200 000 Kč, resp. 175 000 Kč, jde-li o sourozence, odpovídala přibližně 800 %, resp. 700 % (tedy osminásobku, resp. sedminásobku) tehdejší průměrné hrubé mzdy.

Tyto poměry se navrhuje v budoucí právní úpravě zachovat. Konkrétní výši valorizované peněžitě pomoci dle jednotlivých kategorií obětí, jak by byla poskytována v letošním roce, pokud by navrhovaná změna nabyla v letošním roce účinnosti, ilustruje následující tabulka.

Ustanovení ZOTČ	§ 28 odst. 1 písm. a) ublížení na zdraví	§ 28 odst. 1 písm. b) těžká újma na zdraví	§ 28 odst. 1 písm. c) pozůstalí – rodič, manžel, partner, dítě, vyživovaná osoba	§ 28 odst. 1 písm. c) pozůstalí – sourozenci
Paušály (2012 – dnes)	10 000 Kč	50 000 Kč	200 000 Kč	175 000 Kč
Paušály při výpočtu pomoci PHM za rok 2022 (40 317 Kč) při	16 127 Kč	80 634 Kč	322 536 Kč	282 219 Kč

zachování stejného podílu/násobku¹				
Zvýšené výdaje	6 127 Kč	30 634 Kč	122 536 Kč	107 219 Kč

Obdobný princip se pak navrhuje uplatnit i ve vztahu ke stanovené maximální výši peněžité pomoci, pokud není poskytována v paušální výši.

Navrhovaná úprava bude mít dopady do státního rozpočtu. Na druhou stranu je ale třeba vzít v úvahu, že v rámci aplikace tzv. odklonů jsou hrazeny obviněnými peněžní částky, které jsou podle současné úpravy trestního řádu určeny na pomoc obětem trestných činů, byť jsou přímo odváděny do státního rozpočtu. Bylo-li v roce 2022 na peněžité pomoci vyplaceno 21 384 703 Kč, představovalo by navrhované navýšení nárůst o 13,1 mil. Kč. Nicméně, jak je podrobněji rozebráno i níže v části týkající zhodnocení dopadů na státní rozpočet, za rok 2022 se na odklonech vybralo téměř 56 milionů, tedy celkové prostředky, které by stát i při tomto navýšení vynaložil na peněžitou pomoc obětem, by byly stále výrazně nižší než prostředky, které se od pachatelů vyberou v rámci uplatnění odklonů podle trestního řádu.

K rozšíření okruhu oprávněných žadatelů o peněžitou pomoc o kategorii druh

Tzv. *manželství de facto*, tedy vztah, kdy spolu páry dlouhodobě žijí, aniž by měly v úmyslu uzavřít některou z forem institucionalizovaného svazku, je v České republice dlouhodobě existující společenský jev, v současné době přijímaný jako běžná forma soužití dvou osob. Celkový počet nesezdaných soužití podle dostupných statistických údajů přitom stále roste. Podle statistických údajů činil v roce 2005 podíl domácností tvořených nesezdanými partnery 6,3 % z celkového počtu všech domácností². V roce 2011 bylo v rámci pravidelného sčítání lidu, domů a bytů takových svazků 234 346, což představovalo cca 8,8 % všech rodinných domácností³. Při porovnání údajů z posledního sčítání z roku 2021 pak faktických manželství bylo již 509 535, tedy téměř 18,4 % z celkového počtu rodinných domácností⁴. Z uvedených statistických údajů tak vyplývá, že jenom mezi léty 2011 – 2021 došlo k navýšení počtu faktických manželství o 275 189, tedy o více jak 117 %, přičemž tento trend lze označit jako dlouhodobý s předpokladem dalšího postupného navyšování počtu této formy partnerského soužití. V dané souvislosti lze zmínit rovněž fakt, že stoupají i počty dětí narozených mimo manželství. Podle demografické ročenky České republiky za rok 2022 je dětí narozených svobodným matkám 44,5 %⁵, z čehož lze usuzovat, že u mladších generací, které se nyní stávají rodiči, je faktické spolužití osob ještě mnohem rozšířenějším jevem.

¹ Dle údaje ČSÚ dostupného na: [Průměrná hrubá měsíční mzda | ČSÚ \(czso.cz\)](https://cso.cz/).

² Dle údaje ČSÚ dostupného na: [Socio-demografická homogamie sezdáných a nesezdáných párů - 1993 - 2012 | ČSÚ \(czso.cz\)](https://cso.cz/), s. 3.

³ Dle údajů ČSÚ dostupných na: [Výstupní objekt VDB \(czso.cz\)](https://cso.cz/)

⁴ Dle údajů ČSÚ dostupných na: [Výstupní objekt VDB \(czso.cz\)](https://cso.cz/)

⁵ Dle údajů ČSÚ dostupných na: [Demografická ročenka České republiky - 2022 | ČSÚ \(czso.cz\)](https://cso.cz/), tabulka D.05 Živě narození podle pořadí narození a rodinného stavu matky.

Osoby žijící ve faktických (nesezdaných) svazcích doposud nejsou výslovně uvedeny mezi osobami oprávněnými žádat o poskytnutí peněžité pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech. Podle dosavadní právní úpravy právo na peněžitou pomoc má (při splnění dalších zákonných podmínek) osoba pozůstalá po zemřelé oběti, byla-li jejím rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době smrti oběti s ní žila ve společné domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu. Nesezdané páry tedy nenaplnějí zákonné podmínky na poskytnutí peněžité pomoci podle zákona o obětech bez ohledu na délku či stabilitu jejich partnerského spoluzití. Uvažovat lze v tomto smyslu pouze o vyživovací povinnosti otce dítěte k neprovdané matce ve smyslu § 920 občanského zákoníku, která by v případě úmrtí otce při splnění všech dalších podmínek mohla být posuzována jako osoba, které byl zemřelý povinen poskytovat výživu.

Je-li smyslem peněžité pomoci poskytované pozůstalým osobám po obětech trestné činnosti napomoci jim překlenout zhoršenou životní situaci vzniklou v důsledku nesporné osobní tragédie v jejich životě, není odůvodnitelné, aby z této pomoci zůstaly vyňaty osoby žijící v tzv. faktickém manželství. Tyto osoby sdílí soukromou sféru svých životů, společně tvoří domácnost, podporují se citově i finančně, a to zcela obdobným způsobem jako je tomu u formálně uzavřených svazků. V návaznosti na stabilní a statistickými údaji podpořený vývoj společenských poměrů moderní doby, kdy se soužití v tzv. družském poměru stává všeobecně přijímanou alternativou k manželství, se proto vzhledem k výše uvedenému smyslu daného ustanovení jeví jako nezbytné doplnit tuto formu soužití osob do výčtu pozůstalých osob dle § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech.

Pro přiznání nároku na peněžitou pomoc pro pozůstalé po obětech trestných činů je nezbytné nejen, aby šlo o osoby spadající do některé z uvedených kategorií osob, ale je též současně nutné splnit podmínku spoluzití s obětí v době její smrti v jedné domácnosti (s výjimkou kategorie vyživovaných osob, u kterých není tato podmínka vyžadována). S výhradou této výjimky musí žadatel o peněžitou pomoc uvedený v § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech doložit mimo jiné skutečnost, že v době smrti oběti trestného činu s ní fakticky žil a podílel se fungování společné domácnosti. Společná domácnost je podle současné aplikační praxe standardně prokazována např. společnou adresou trvalého pobytu (CEO, matriční doklady), smlouvami o nájmu bytu či výpisy z bankovních účtů, ze kterých je zřejmé společné hrazení životních potřeb. Vycházet lze rovněž z údajů uvedených v listinách trestního spisu (např. úřední záznamy o podaném vysvětlení sepsované s pozůstalými po oběti trestného činu aj). V rámci správního řízení lze v případě potřeby dále využít i další důkazy typu svědecké výpovědi (§ 55 správního řádu) či ohledání – možnost šetření na místě (§ 54 správního řádu). Stejným způsobem zajišťujícím spolehlivé zjištění skutkového stavu budou muset podmínku faktické existence společné domácnosti prokázat i žadatelé ve vztahu druh či družka k osobě zemřelé v důsledku trestného činu.

K soudnímu sociálnímu pracovníkovi a tzv. clearingui

Omezení svéprávnosti je považováno za závažný zásah do osobnostní integrity osoby. Dotýká se totiž mj. způsobilosti mít práva garantovaného čl. 5 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listiny“) a práva na soukromý a rodinný život garantovaného v čl. 10 odst. 2 Listiny

(srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 22. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 194/11). Proto i úprava obsažená v § 55 občanského zákoníku stanovuje, že k omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti. Dále podmiňuje omezení svéprávnosti hrozbou závažné újmy a nemožností použít mírnější a méně omezující opatření, jejichž úpravu občanský zákoník také obsahuje.

Tyto postuláty musí reflektovat i procesní úprava řízení o svéprávnosti, zakotvena v § 34 až 43 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“). Proto vyžaduje v každém případě u osoby, o jejíž svéprávnosti se rozhoduje, aby byla soudem vyslechnuta, případně alespoň zhlédnuta. Současná úprava dále v § 38 z. ř. s. vyžaduje u každého řízení o svéprávnosti vypracování znaleckého posudku, zpravidla z oboru psychiatrie, s výjimkou rozhodování o prodloužení doby omezení svéprávnosti, kdy je zjevné, že se stav posuzovaného oproti předcházejícímu rozhodnutí o omezení svéprávnosti či prodloužení omezení nezměnil. V takovém případě může upustit od provedení důkazu novým znaleckým posudkem a výsledkem znalce a nahradit jej jiným důkazem, zejména písemnou zprávou ošetřujícího lékaře ve spojení s naposledy vypracovaným znaleckým posudkem. Úprava dále umožňuje provést popřípadě další vhodné důkazy.

Zákonná úprava v § 38 z. ř. s. při zkoumání situace osoby v řízení o svéprávnosti stanovuje jako povinné provedení výslechu či zhlédnutí osoby a provedení znaleckého posudku, další nástroje pak zmiňuje jako možnost s ohledem na průběh řízení. Proto nepřekvapí, že právě uvedené dva nástroje jsou v řízeních nejvyužívanější.⁶ Se spoléháním se pouze na tyto dva nástroje však vzniká několik problémů. První z nich spočívá v obecně kritizovaném nekritickém přejímání závěrů znaleckého posudku, proti kterému se vymezuje judikatura vrcholných soudů (nálezy Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2016, sp. zn. II. ÚS 934/16, bod 24, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 30 Cdo 944/2016). S tím související a speciálně pro řízení o svéprávnosti ještě větší problém představuje skutečnost, že znalecký posudek ani s výslechem či zhlédnutím osoby nemusí postačovat k podání úplného obrazu případu. Ústavní a Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích opakovaně poukazují na to, že soud je v řízení povinen zajistit úplná a spolehlivá zjištění o osobních poměrech omezovaného, tedy jak se projevuje při sociálním kontaktu se členy občanské společnosti, jak se stará o potřeby své a své rodiny, jak hospodáří s finančními prostředky, jak se případně projevuje na svém pracovišti apod. Znalecký posudek je v takovém řízení sice závažným důkazem, nesmí však být důkazem jediným a nemůže nahrazovat nedostatek skutkových zjištění (nálezy Ústavního soudu ze dne 22. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 194/11, či nálezy Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2016, sp. zn. II. ÚS 934/16, bod 18).

Pro zjištění úplného obrazu o osobě je tak zpravidla třeba provést i „další vhodné důkazy“ uvedené v § 38 odst. 1 z. ř. s., na základě kterých bude možné vyvodit závěr o osobě a o tom, zda je pro řešení situace dostačující mírnější opatření, nebo zda je nevyhnutelné sáhnout k omezení svéprávnosti, a případně v jakém rozsahu.

---

⁶ Křížovatky autonomie. Praxe soudů při rozhodování o podpůrných opatřeních. Výzkum veřejného ochránce práv. Veřejný ochránce práv, č. j. KVOP-24712/2020, s. 22-24.

Navrhované změny se soustředí především na proces zjišťování skutečností mimo diagnózu duševní poruchy osoby. Cílem je zajistit co nejvíce úplný obraz posuzované osoby, ze kterého je třeba vycházet při rozhodování o vhodném opatření pro posuzovanou osobu. Soudy by měly „...přístupovat individuálně, zohlednit jedinečnost konkrétního posuzovaného člověka. Je potřeba zjistit, kde, s kým člověk žije. Jaký je jeho denní režim. Které záležitosti je schopen si obstarat sám a se kterými má obtíže, jak se tyto obtíže projevují. Do jakých situací, jež mohou ohrozit jeho zájem, se dostává. Zda má nějaké oblíbené činnosti, případně co mu způsobuje příkoří. Jaká je jeho osobní, majetková situace, co tvoří zdroj jeho příjmu. Teprve tehdy, má-li soud o člověku úplný obraz, může správně zvolit rozsah omezení svéprávnosti. Přitom rozsah a stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitost soud zjistí tehdy, pokud bude vědět, které záležitosti musí člověk řešit, jak k řešení doposud přistupoval a jaké byly důsledky.“ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 30 Cdo 944/2016, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2017, sp. zn. 30 Cdo 1287/2017, a judikatura v nich uvedená).

Zároveň je třeba respektovat východiska plynoucí ze současné úpravy, mezi které patří podpora samostatnosti a autonomie člověka, individualizace posouzení osoby, dovednosti a zkušeností a ochrana před nepatřičným ovlivňováním či nátlakem.

Za tímto účelem se jako doplněk či alternativa ke znaleckému posudku navrhuje zavést nový nástroj spočívající v hodnocení potřeby podpory osoby při právním jednání (dále také jen „hodnocení potřeby podpory“). Inspirací pro zavedení tohoto nástroje je úprava v Rakousku, které zavedlo pro účely posouzení situace osoby tzv. clearing, spočívající ve zvláštním sociálním šetření.⁷ Toto šetření soudu představí člověka v jeho každodenních potřebách, činnostech a problémech tak, aby bylo možno rozhodnout o vhodném opatření přesně podle jeho potřeb a přání, aby mu bylo tzv. šitě na míru. Spočívá v detailním dokazování s mnoha různými zdroji informací, ze kterých vyplýne, zda je vůbec potřeba zasahovat do jeho postavení, zda je dostačující nějaké mírnější opatření nebo zda je s ohledem na hrozící závažnou újmu nevyhnutelné využít krajní možnosti omezení svéprávnosti. Přináší do opatrovnického řízení novou odbornost a kvalitu, která doplňuje činnost soudce a jiných soudních zaměstnanců (např. vyššího soudního úředníka).

Vhodnost zavedení tohoto nástroje testovala Justiční akademie v rámci projektu *Zlepšení přístupu zranitelných skupin osob ke spravedlnosti*, který zahrnoval několik různých aktivit. Jednou z nich bylo i vypracování hodnocení potřeby podpory osoby při právním jednání prostřednictvím soudního sociálního pracovníka. Manažeři pilotních soudů jednoznačně hodnotili tuto činnost jako přínosnou pro soud jako instituci, tak pro opatrovnické soudce. Za prokázané považují pozitivní kvalitativní dopady pro účastníky řízení, ale i časovou úsporu na straně soudců.

Navrhované hodnocení potřeby podpory by měl na pokyn soudce provádět soudní sociální pracovník a měl by se při něm zaměřovat na celkem sedm oblastí: způsob komunikace osoby, mapování klíčových oblastí života a prostředí osoby, vztahy a zdroje podpory osoby, reálné

---

⁷ Podrobněji k rakouské úpravě článek FIALOVÁ, Lenka, RITTICHOVÁ, Barbora a KOTRADY Pavel. *Nová rakouská úprava řešení svéprávnosti dospělých aneb zkušenosti ze zahraniční cesty*. Soudce č. 4/2019, Wolters Kluwer, s. 13.

fungování rozhodování osoby a její podpora při rozhodování, kompetence osoby, případné další relevantní aspekty a identifikace rizik a preventivní opatření. Hodnocení potřeby podpory musí obsahovat fakta, která jsou doložitelná, ať už provedenými důkazy nebo návrhem na provedení důkazů s uvedenými kontakty a případně dalšími údaji, dále hodnocení situace osoby z pohledu soudního sociálního pracovníka a konečně doporučení pro soud. Hodnocení potřeby podpory je třeba brát jako důkazní prostředek; pro soud není závazné, soud z něj pouze vychází a může se od něj odchýlit, pokud provedené důkazy či jinak zjištěné skutečnosti vedou k jinému závěru. Soud není ani omezen důkazními prostředky uvedenými v hodnocení, sám může provádět i jiné důkazní prostředky. Pro vypracování hodnocení potřeby podpory je již zároveň vytvořena jednotná metodika.

Přes všechny výhody je však třeba upozornit na to, že hodnocení potřeby podpory samo o sobě nezkoumá existenci duševní poruchy osoby, nýbrž se zaměřuje na sociální pohled na zkoumanou osobu. Pro tyto účely je nadále třeba posouzení osoby lékařem. Proto se hodnocení potřeby podpory považuje za nástroj použitelný jako doplněk nebo jako alternativa ke znaleckému posudku. V případě hodnocení jako doplňku posouzení duševní poruchy zprostředkovává znalecký posudek, v případě hodnocení jako alternativy ke znaleckému posudku pak písemná zpráva ošetřujícího lékaře. S ohledem na konkrétní situaci v řízení tak připadají do úvahy tyto možnosti:

a) Hodnocení potřeby podpory jako doplněk ke znaleckému posudku

Důraz na provedení znaleckého posudku je kladen v těch případech, kdy posuzovaná osoba trpí komplikovanou či nesnadno určitelnou duševní poruchou či vícero duševními poruchami a zároveň o této osobě nejsou dostupné žádné či zcela minimální informace. V těchto případech tak hodnocení potřeby podpory osoby slouží pouze jako doplněk. Ani zde však nelze zavrhnout provedení hodnocení potřeby podpory osoby s ohledem na povahu tohoto hodnocení, který oproti medicínského posouzení přináší pohled sociální. Ač tak nebude mít informace o rodině či práci posuzované osoby, cílený rozhovor sociálního pracovníka, který se na danou problematiku soustředí, dlouhodobě se jí věnuje a dobře se v ní orientuje, může být přínosný i v těchto situacích.

V případě, kdy posuzovaná osoba trpí komplikovanou či nesnadno určitelnou duševní poruchou či vícero duševními poruchami, a kdy o osobě existují dostatečné informace, je třeba hodnocení potřeby podpory osoby provést zpravidla.

Zároveň je třeba dodat, že v případech, kdy znalecký posudek bude postačovat vůči hodnocení potřeby podpory, nemá uvedený závěr vliv na provedení jiných důkazních prostředků jako výsledch, které je v případě jejich potřeby nutné stále provést.

b) Hodnocení potřeby podpory jako alternativa ke znaleckému posudku

Oproti tomu nahrazení znaleckého posudku provedením hodnocení potřeby podpory osoby a společně s tím písemné zprávy ošetřujícího lékaře bude vhodné zejména v případech, kdy nepůjde o komplikovanou či nesnadno určitelnou duševní poruchu či vícero poruch.

V případě, že bude hodnocení potřeby podpory při právním jednání zvoleno jako alternativa ke znaleckému posudku, bude nadále zajištěno odborné posouzení duševní poruchy osoby, a to prostřednictvím písemné zprávy ošetřujícího lékaře.

Jak již bylo uvedeno výše, otázky řízení o svéprávnosti se týkají způsobilosti mít práva garantovaného čl. 5 Listiny a práva na soukromý a rodinný život garantovaného v čl. 10 odst. 2 Listiny. Judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu, která interpretuje tyto články, vyžaduje v řízení nejprve určení existence duševní poruchy. Po určení existence duševní poruchy je následně třeba zjištění, jak se duševní porucha projevuje v psychické způsobilosti konkrétní osoby v rámci jejího života, s ohledem na její skutečné vlastnosti a schopnosti. Je tak nutné zjistit základní informace o životě osoby, tedy kde a případně s kým žije, jaký je její denní režim, které záležitosti je schopna si sama obstarat a se kterými má obtíže a jak se tyto obtíže projevují. Dále je třeba zjistit, do jakých situací, které mohou ohrozit její zájem, se osoba dostává, zda má nějaké oblíbené činnosti, případně co ji způsobuje příkoří. Konečně je třeba zjistit i majetkovou situaci osoby, tedy co tvoří zdroj jejího příjmu. (nález Ústavního soudu ze dne 18. dubna 2017, sp. zn. IV. ÚS 1584/16, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2017, sp. zn. 30 Cdo 1287/2017 a judikatura v nich uvedená). Takto zjištěný skutkový stav pak soudu umožní rozhodnout o tom, jaké opatření je potřeba, zda nepostačí přijetí mírnějšího a méně omezujícího opatření nebo je třeba sáhnout k omezení svéprávnosti. Požadavky na zjišťování skutkového stavu se zrcadlí i v požadavcích na odůvodnění; pokud soud rozhodne o omezení svéprávnosti, musí v rozhodnutí vždy uvést, proč plná svéprávnost ohrožuje zájem posuzovaného a proč nelze situaci řešit mírnějšími prostředky (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 30 Cdo 1126/2018).

Navrhované zavedení hodnocení potřeby podpory osoby při právním jednání má za cíl podat co nejúplnější obraz o posuzované osobě. Naplňuje tak postuláty zakotvené v Listině a snaží se lépe naplnit její postuláty uvedené v citovaných rozhodnutích.

K navýšení procentuálního podílu z peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí Probační a mediační službě na poskytování pomoci obětem trestných činů

Probační a mediační služba (dále též jen „Služba“) je příjemcem podílu z peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí, které jsou ze zákona určeny na poskytování pomoci obětem trestných činů [§ 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů (dále jen jako „zákon č. 59/2017 Sb.“)]. V současné době je výše tohoto podílu stanovena na 5 % z peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí, poté co dojde k (primárnímu) uspokojení majetkových nároků oprávněných osob, jejichž nároky vznikly v důsledku spáchání trestného činu, o němž se vedlo trestní řízení, popř. poté, co dojde ke sdílení těchto peněžních prostředků dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1805 či dle Dohody o obchodu a spolupráci mezi Evropskou unií a Evropským společenstvím pro atomovou energii na jedné straně a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska na straně druhé ze dne 30. dubna 2021.

Následující přehled zobrazuje stav peněžních prostředků v posledních pěti letech na tzv. zvláštním účtu určeném k zasílání peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí již po uspokojení majetkových nároků oprávněných osob a částky, které byly následně (za výnosy vybrané v předcházejícím roce) vypláceny Probační a mediační službě:

2019	207 809 649 Kč	z toho Službě	4 310 062 Kč
2020	244 813 173 Kč	z toho Službě	6 138 452 Kč
2021	397 384 352 Kč	z toho Službě	6 981 575 Kč
2022	311 609 663 Kč	z toho Službě	6 355 404 Kč
2023	318 410 147 Kč	z toho Službě	16 757 817 Kč ⁸

Po uspokojení majetkových nároků oprávněných osob, včetně uspokojení nároků v přeshraničních případech, a poté, co je vyplacen příslušný finanční podíl Probační a mediační službě na poskytování pomoci obětem trestných činů, jsou zbývající peněžní prostředky odvedeny do státního rozpočtu (§ 12 odst. 2 zákona č. 59/2017 Sb.), aniž by byly dále účelově využity v rámci systému trestního práva, z něhož pocházejí.

Probační a mediační služba je klíčovým subjektem poskytujícím pomoc obětem trestných činů. Organizační struktura Probační a mediační služby, státem garantovaná odbornost výkonu její práce, jakož i dostupnost její činnosti ve všech soudních okresech v zemi umožňuje Probační a mediační službě jedinečným způsobem zajistit základní pomoc a předávání relevantních informací v profesionální kvalitě všem osobám v České republice, které se cítí být obětí trestného činu.

V současné době využívá Probační a mediační služba vyplacené peněžní prostředky především na financování poskytování poradenství obětem trestných činů (zajišťované zejména externími poradci působícími na základě dohod mimo pracovní poměr), financování průběžného vzdělávání pracovníků Probační a mediační služby v oblasti zajištění práce s oběti trestných činů a na pořádání osvětových aktivit zvyšujících povědomí široké veřejnosti o právech obětí trestných činů a potřebě zajištění pomoci obětem trestných činů. V nynější právní úpravě stanovený podíl určený Probační a mediační službě ve výši 5 % z peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí zbývajících po uspokojení nároků oprávněných žadatelů však zdaleka nepostačuje k finančnímu pokrytí všech potřebných aktivit Probační a mediační služby v souladu se zákonným vymezením její činnosti, kterým je v této souvislosti přímá práce s oběti trestných činů, jejich podpora a pomoc. Pro řádné a komplexní zajištění působnosti, a tedy i poslání Probační a mediační služby by bylo potřeba směřovat další peněžní prostředky zejména do těchto oblastí její činnosti:

- Odborné poradenství pro oběti trestných činů a zvýšení jeho dostupnosti. Fungování poraden pro oběti je dnes zajišťováno prostřednictvím poměrně nevelké sítě externích poradců pro oběti působících ve vybraných střediscích Probační a mediační služby; ke konci roku 2023 působilo na 33 střediscích Probační a mediační služby celkem 26 poradců pokrývajících

⁸ Nárůst částky v posledním roce vychází z navýšení procentuálního podílu Probační a mediační služby z původních 2 % na 5 % provedené novelou č. 422/2022 Sb.

celkem 8,4 pracovního úvazku. Dlouhodobou snahou Probační a mediační služby je přitom zajištění co největší dostupnosti těchto expertních poradců pro oběti v rámci jednotlivých soudních okresů, což v současné době není v dostatečné míře splněno. Působení těchto poradců pro oběti trestných činů v každém středisku Probační a mediační služby, kteří by v dostatečné míře zajistili výkon zákonné působnosti Probační a mediační služby v oblasti práce s oběťmi, by vyžadovalo zhruba 22 200 000 Kč ročně.

- Vývoj, pilotní ověření a implementace nových restorativních programů pro pomoc obětem trestných činů. Probační a mediační služba v rámci trestního řízení realizuje např. mediaci mezi obětí a pachatelem či rodinné skupinové konference v případech dětí mladších 15 let a mladistvých pachatelů. V zahraničí osvědčená praxe zahrnuje i další typy restorativních programů, přičemž cílem Probační a mediační služby je z těchto osvědčených zkušeností čerpat a adaptovat, resp. vyvinout nové programy pro potřeby české praxe. Odhadované náklady spojené s vývojem a implementací těchto programů včetně financování metodické práce expertů, odborných školení a supervizí jsou zhruba 590 000 Kč ročně.
- Pravidelné vzdělávání a podpora dovedností zaměstnanců Probační a mediační služby v oblasti práce s oběťmi. V současné době pokrývá Probační a mediační služba řadu edukačních aktivit vlastními lektory z řad zaměstnanců, určité náklady však s sebou nesou i další formy vzdělávání spočívající v účasti na vzdělávacích akcích pořádaných jinými specializovanými organizacemi. Odhadované náklady na tento účel činí 1 078 000 Kč ročně.
- Vybavení místností speciálně určených pro práci s oběťmi trestných činů. Zákon o obětech ukládá Probační a mediační službě působnost pracovat s oběťmi a poskytovat jim právní informace a restorativní programy. V rámci této působnosti je třeba, aby se oběti, tj. osoby, které prožily či stále prožívají trauma a újmu způsobenou trestným činem, dostávali do kontaktu s pracovníky Probační a mediační služby v k tomu vhodném prostředí. Uklidňující, neformálně a bezpečně působící místnosti napomáhají procesu vytváření vzájemné důvěry mezi poradcem a obětí či pozůstalými po obětech trestných činů. Tento trend je v současné době využíván i při práci jiných složek, zmínit lze v této souvislosti například speciální výslechové místnosti Policie České republiky. Probační a mediační služba do budoucna předpokládá zřízení cca 5-10 místností ročně až do žádoucího stavu zajištění této místnosti na každém středisku Probační a mediační služby. Za předpokladu postupného zařizování a vybavování místností v souladu s principy účelnosti, hospodárnosti a efektivnosti, jakož i s respektem k prostorovým limitům jednotlivých středisek, je možné průměrné náklady na zřízení místností odhadovat na 600 000 Kč v několika následujících letech. Odhadované průměrné náklady na provoz těchto místností je cca 2 250 000 Kč ročně po zprovoznění všech místností.
- Osvětová a edukační činnost směrem k veřejnosti. Dlouhodobým problémem v oblasti pomoci a podpory obětem trestných činů v České republice je obecně nízké povědomí těchto obětí o jejich zákonných právech a dostupnosti této pomoci a podpory. Následkem této nedostatečné informovanosti je to, že se specializované služby často nedostanou potřebným osobám, na něž byly zacíleny. Realizace celoplošné osvětové mediální kampaně směřující k široké veřejnosti by mohla napomoci v odstranění tohoto nedostatku. Odhadované náklady

na přípravu, spuštění a průběžnou aktualizaci mediální kampaně jsou cca 20 000 000 Kč na spuštění a 7 000 000 Kč na průběžné udržení, resp. rozšiřování kampaně.

- Zajištění dalších věcných výdajů Probační a mediační služby vynakládaných na přímou práci s oběťmi trestných činů. Při respektování vnitřních pravidel Probační a mediační služby stanovící maximální výši těchto výdajů za rok lze tyto náklady odhadnout na 7 – 7,5 milionů Kč ročně.

Vedle těchto do značné míry pravidelných či průběžně vytvářených nákladů, které je možné kvalifikovaně odhadnout, je dále při vynakládání čerpaných peněžních prostředků nutné počítat s vytvářením rezervy pro mimořádné a nepředvídatelné situace (zmínit lze v této situaci např. nedávnou střelbu na FF UK).

Je tak zřejmé, že dnes vyplácené peněžní prostředky podle § 12 odst. 1 zákona č. 59/2017 Sb. ani zdaleka nepokrývají náklady na výkon zákonné působnosti Probační a mediační služby spočívající v pomoci obětem a její rozvoj. Ze shora předložených údajů přitom vyplývá, že příjmy zvláštního účtu z majetkových trestních sankcí jsou stabilně výrazně vyšší, a tedy že převážná část peněžních prostředků pocházejících z majetkových trestních sankcí není dále efektivně vynakládána zpět do systému následné pomoci a podpory obětí, ale stává se neúčelovým příjmem státního rozpočtu. Na základě výše uvedeného lze učinit jednoznačný závěr o tom, že navýšení procentuálního podílu Probační a mediační službě je zcela legitimním a obhajitelným krokem. S přihlédnutím ke stavu veřejných financí a nutnosti udržitelného hospodaření se navrhuje navýšit tento podíl o 5 procentních bodů.

Vezme-li se do úvahy stav zvláštního účtu v minulých pěti letech po uspokojení majetkových nároků oprávněných osob, tak by při navrhovaném navýšení procentuálního podílu finančního čerpání z 5 % na 10 % byly Probační a mediační službě v letech 2019 – 2023 vypláceny prostředky přibližně v této výši:

2019	207 809 649 Kč	z toho Službě	20 780 945 Kč
2020	244 813 173 Kč	z toho Službě	24 481 317 Kč
2021	397 384 352 Kč	z toho Službě	39 738 435 Kč
2022	311 609 663 Kč	z toho Službě	31 160 966 Kč
2023	318 410 147 Kč	z toho Službě	31 841 015 Kč

Zvýšené finanční náklady na státní rozpočet by tak např. v loňském roce (tj. v roce 2023) představovaly cca 15 milionů korun. Nelze přitom ani opomenout důležitý fakt, že nejvýznamnější majetkovou trestní sankcí je peněžitý trest, u něhož v důsledku přijatých podpůrných opatření legislativní i nelegislativní povahy došlo k výrazně četnějšímu ukládání, a tím i ke zvýšení objemu peněžních prostředků takto získaných. Dá se přitom s velkou mírou pravděpodobnosti očekávat, že tento trend bude i nadále pokračovat, a tedy že peněžní prostředky získané výkonem majetkových trestních sankcí budou v budoucích letech stoupat.

Ze všech výše uvedených důvodů se proto navrhuje navýšení podílu určeného pro Probační a mediační službu na poskytování pomoci obětem trestných činů o pět procentních bodů, tedy

na 10 % z peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí poté, co jsou uspokojeny nároky oprávněných osob.

Ke stanovení podílu peněžních prostředků poskytovaných Ministerstvu spravedlnosti na poskytování dotací akreditovaným subjektům poskytujících pomoc obětem trestných činů.

Dle § 38 zákona o obětech podporuje Ministerstvo spravedlnosti činnost subjektů poskytujících pomoc obětem trestných činů a některým dalším osobám v souvislosti se spáchaným trestným činem poskytováním dotací ze státního rozpočtu za podmínek a v rozsahu stanovených tímto zákonem. Dotaci ze státního rozpočtu mohou získat jen akreditované subjekty, tj. subjekty, kterým Ministerstvo spravedlnosti udělilo akreditaci na poskytování právních informací nebo restorativní programy (§ 39 odst. 1 zákona o obětech). Akreditací Ministerstva spravedlnosti je garantována kvalita služeb, které neziskové organizace v této oblasti poskytují. Akreditované neziskové organizace spolu s Probační a mediační službou, subjekty oprávněnými poskytovat sociální poradenství a služby sociální prevence a advokáty zapsanými do registru poskytovatelů pomoci obětem dohromady tvoří komplexní rámec poskytování pomoci a podpory obětem trestné činnosti podle zákona o obětech (dotace ze strany Ministerstva spravedlnosti podle zákona o obětech mohou sice obdržet pouze neziskové organizace akreditované pro poskytování právních informací a restorativních programů, tím ale není vyloučeno čerpání dotací podle jiných právních předpisů, neziskové organizace tak mohou v souladu s příslušnými podmínkami čerpat peněžní prostředky cestou Ministerstva práce a sociálních věcí, obcí, krajů a dárců, případně jsou na tyto služby získávány peníze z evropských projektů). Výhodou neziskových organizací je skutečnost, že mohou být (a v praxi jsou) zaměřeny na konkrétní cílovou skupinu zvláště zranitelných obětí, které vyžadují zvláštní přístup i znalosti (jedná se např. o organizace zacílené na oběti zločinů obchodování s lidmi, předsudečného násilí, domácího nebo sexuálního násilí či na dětské oběti).

Během posledního roku byly v rámci devatenácti projektů, na které poskytlo takto Ministerstvo spravedlnosti dotace, poskytnuty služby celkem 2 149 obětem, z toho 1 421 zvláště zranitelným obětem. Celkem šestnáct těchto projektů bylo zaměřeno na poskytování právních informací, z nichž tři čtvrtiny byly realizovány na regionální úrovni, čtvrtina organizací pak působila v rámci celé ČR. Dále byly realizovány tři restorativní programy (z toho dva byly uskutečněny v rámci celé ČR, jeden byl realizován na regionální úrovni). Počet projektů, které žádají o podporu, byl doposud poměrně stabilní. Počet udělených akreditací však začal stoupat, tedy se zvyšuje počet potencionální žadatelů o podporu akreditovaných služeb. Při každém nárůstu počtu žadatelů je pak alokace rozdělena mezi více příjemců, a tedy dochází ke zmenšení podílu alokace na jednotlivé projekty, přičemž s nárůstem inflace náklady na realizaci služeb stoupají. Fakticky to znamená, že organizace dostávají stále menší část svého požadavku i při zachování stabilní výše alokace na dotační titul a zároveň dochází k čím dál výraznějšímu přesahu požadovaných financí nad těmi vyčleněnými. Alokace na tento dotační titul však z důvodu úspory státních prostředků přitom stále klesají. Vývoj alokací v předchozích letech a přesahy požadavků organizací dle jednotlivých let jsou následující:

Dotační rok	Požadavky organizací	Alokace na dotační titul	Převis požadavků nad alokací
2018	12 133 994 Kč	12 000 000 Kč	1,1 %
2019	10 343 552 Kč	10 000 000 Kč	3,44 %
2020	11 887 725 Kč	8 000 000 Kč	48,60 %
2021	12 121 639 Kč	9 100 000 Kč	33,20 %
2022	11 098 809 Kč	8 800 000 Kč	26,12 %
2023	12 566 271 Kč	8 800 000 Kč	42,80 %
2024	14 177 789 Kč	7 900 000 Kč	79,47 %

V důsledku poklesu financí byly např. v roce 2024 redukovány požadavky organizací následujícím způsobem:

Žadatel o dotaci	Název projektu	Částka požadovaná od MSp	Poskytnutá dotace
Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s.	Poskytování právních informací obětem trestných činů	200 832,00 Kč	114 687,00 Kč
La Strada Česká republika, o.p.s.	Poskytování právních informací pro oběti trestného činu obchodování s lidmi a oběti trestných činů souvisejících s obchodem s lidmi	625 588,00 Kč	355 193,00 Kč
Pro Dialog, z.s.	Obnovení dialogu v rodinách zasažených trestným činem	1 095 000,00 Kč	621 713,00 Kč
Respondeo, z. s.	Poskytování právních informací obětem trestných činů ve Středočeském kraji	1 234 513,00 Kč	697 863,00 Kč
THEIA - krizové centrum o.p.s.	THEIA – POMOC OBĚTEM TRESTNÝCH ČINŮ 2024	567 000,00 Kč	320 064,00 Kč
KAPPA-HELP, z.s.	Restorativní programy KAPPA-HELP	1 203 960,00 Kč	677 605,00 Kč
Prosapia, z. ú., společnost pro rodinu	Poradna Prosapia - poskytování právních informací	1 484 296,00 Kč	830 502,00 Kč
In IUSTITIA, o.p.s.	Poradna Justýna	2 125 900,00 Kč	1 189 496,00 Kč
Mezinárodní vězeňské společenství, z.s.	Building bridges	636 721,00 Kč	356 262,00 Kč
ACORUS, z. ú.	Poskytování právních informací	155 000,00 Kč	86 726,00 Kč
Cesta integrace, o.p.s.	Občanská poradna- poradenství obětem trestných činů a domácího násilí	650 000,00 Kč	359 942,00 Kč

Občanské poradenské středisko, o.p.s.	Šance jít dál	397 110,00 Kč	219 582,00 Kč
proFem - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s.	ProFem - poskytování právních informací obětem trestných činů	1 359 802,00 Kč	750 726,00 Kč
LUMA MB, z. s.	Pomoc obětem trestných činů 2024	598 250,00 Kč	328 835,00 Kč
Vzájemné soužití o.p.s.	Právní poradenství obětem trestných činů 2024	188 993,00 Kč	103 566,00 Kč
KAPPA-HELP, z.s.	Poradna pro oběti – poskytování právních informací	453 512,00 Kč	248 153,00 Kč
Člověk v tísni, o.p.s.	Poradenství obětem trestných činů v Plzeňském kraji	343 300,00 Kč	187 550,00 Kč
Restorativ, z. s.	Restart, na který nejste sami	228 310,00 Kč	124 545,00 Kč
Persefona, z. s.	Odborná pomoc obětem domácího násilí, sexuálního násilí a znásilnění	300 852,00 Kč	158 165,00 Kč
DROM, romské středisko	Pomoc obětem trestných činů v sociálně vyloučených lokalitách města Brna	328 850,00 Kč	168 825,00 Kč
Celkem		14 177 789,00 Kč	7 900 000,00 Kč

Finance na realizaci projektů si organizace, dle metodiky pro poskytování dotací Ministerstva spravedlnosti, musí nejméně z 30 % zajistit z jiných zdrojů, než je státní rozpočet, tedy na realizaci těchto projektů se částečně finančně podílejí kraje, obce, dárci apod. Vzhledem k tomuto systému financování, kdy je nutné každoročně zajišťovat podporu ze strany územních samosprávných celků apod., jsou projekty vedeny velmi úsporně. Vzhledem k omezeným financím zahrnují neziskové organizace do rozpočtů projektů jen nejnútnejší náklady, dále jsou nuceny omezovat svůj dosah, rozvoj, inovace či možnosti financování propagace služeb pro oběti.

V návaznosti na výše uvedené informace neziskové organizace již několik let usilují o navýšení finanční podpory Ministerstva spravedlnosti na realizaci akreditovaných služeb. Jelikož však dochází z důvodů úsporných opatření ke stálému snižování dotačních prostředků, jeví se jako legitimní tyto potřebné peněžité prostředky na podporu služeb poskytovaných neziskovými organizacemi zajistit systémovým opatřením, a to z příjmů zvláštního účtu z majetkových trestních sankcí, poté, co budou uspokojeny přednostní nároky v pořadí uvedeném v § 7 odst. 1 zákona č. 59/2017 Sb. Část peněžních prostředků získaných realizací majetkových trestních sankcí, tj. získaných od pachatelů trestné činnosti, se proto navrhuje využít na saturaci potřeb samotných obětí, navrhuje se proto stanovit, že část z peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí se užije na poskytování dotací ze strany Ministerstva spravedlnosti, a to na činnost subjektů poskytujících pomoc obětem trestných činů, případně dalším osobám

v souvislosti se spáchaným trestným činem. S přihlédnutím ke stavu veřejných financí a nutnosti udržitelného hospodaření se navrhuje stanovit tento podíl na 5 %.

Vezmeme-li se do úvahy stav zvláštního účtu v minulých pěti letech po uspokojení majetkových nároků oprávněných osob, tak by při navrhovaném zakotvení procentuálního podílu finančního čerpání na 5 % Ministerstvo spravedlnosti převádělo na příslušný účet ministerstva, z něhož jsou poskytovány dotace příslušným subjektům na pomoc a podporu obětem trestných činů, v letech 2019 – 2023 prostředky přibližně v této výši:

2019	207 809 649 Kč	z toho nezisk. org.	10 390 482 Kč
2020	244 813 173 Kč	z toho nezisk. org.	12 240 657 Kč
2021	397 384 352 Kč	z toho nezisk. org.	19 869 218 Kč
2022	311 609 663 Kč	z toho nezisk. org.	15 580 483 Kč
2023	318 410 147 Kč	z toho nezisk. org.	15 920 507 Kč

Zvýšené finanční náklady na státní rozpočet by tak např. v loňském roce (tj. v roce 2023) představovaly bezmála 16 milionů korun. Stejně, jako tomu bylo v případě navyšování procentuálního podílu Probační a mediační službě, přitom nelze opominout významný fakt, že se dá s ohledem na stále zvyšující se četnost uložených peněžitých trestů a s tím spojeným rostoucím výnosem z nich získaným očekávat, že objem vybíraných peněžních prostředků získaných výkonem majetkových trestních sankcí bude v budoucích letech stoupat.

Ze všech výše uvedených důvodů se proto navrhuje zakotvit pětiprocentní podíl, který bude moci Ministerstvo spravedlnosti využít na dotace poskytované podle zákona o obětech.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Ústavní soud se v minulosti výslovně zabýval otázkou rozšíření povinnosti vzdělávání soudců při posuzování nové právní úpravy v zákoně o soudech a soudcích. Ústavní soud ve svém nálezu (Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002) výslovně uvedl následující.

Navíc je třeba brát v úvahu, že zákon v návaznosti na v něm deklarovanou odpovědnost soudců za svou odbornou úroveň při výkonu funkce (§ 82 odst. 1) výslovně mezi povinnosti soudců jim zároveň ukládané zařadil také povinnost se soustavně vzdělávat a prohlubovat své odborné znalosti pro řádný výkon funkce (§ 82 odst. 2), jakož i povinnost tuto vykonávat v souladu se zájmem na řádném výkonu soudnictví, přitom zaviněné porušení povinnosti soudce je kárným proviněním (§ 87), za něž nese soudce i kárnou odpovědnost (§ 86), jež může vést až k jeho odvolání [§ 88 odst. 1 písm. d)]. Lze tak konstatovat, že k dosažení stavu, aby ze soudcovského sboru byly vyloučeny osoby, které povinnost dbát na svoji odbornou úroveň ignorují, disponuje zákon prostředkem, a to prostředkem, jenž je – jako výjimka ze zásady neodvolatelnosti – Ústavou výslovně předpokládán.

Znovu se pak k povinnosti vzdělávání vyjadřuje následovně.

Je nesporné, že kontinuální odborné vzdělávání soudců se u tohoto povolání předpokládá. Uvedený postulát plyne i ze zmiňovaných mezinárodních dokumentů. Jak již dříve v jiné souvislosti uvedeno, je stanoven jako povinnost i tímto zákonem v ustanovení § 82 odst. 2 a zákon zároveň stanoví, že soudce nese za svou odbornou úroveň odpovědnost. Tato odpovědnost, a to je třeba zdůraznit, však plyne především ze samotné podstaty soudcovské nezávislosti, s níž je ji nezbytně třeba spojovat, a z níž tak vyplývá závazek každého jednotlivého soudce nejen ke spravedlivému a nestrannému rozhodování, ale i rozhodování předvídatelnému, budovanému na dokonalé znalosti právních předpisů a soudní judikatury, neboť to, co je pro atribut nezávislosti soudnictví typické a také v zájmu fungování demokratického systému nezbytné, je právě přirozené spojování tohoto atributu se soudcovskou odpovědností, vyplývající také z čl. 90 a čl. 95 Ústavy a detailně pak vyjádřenou např. v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, ukládající soudní povinnost odpovídající právu každého na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem. Odpovědnost a ručení za tento závazek však musí nést soudní moc sama.

Na tomto místě je vhodné zmínit, že tímto nálezem Ústavní soud zrušil všechna původní ustanovení zákona, která vzdělávání soudců a soudkyň v Justiční akademii stanovila jako povinnost, jakož i ustanovení na ně obsahově navazující. Tato povinnost však byla nastavena v rámci hodnocení soudců a soudkyň, mohla vést k jejich odvolání a také samotné fungování Justiční akademie bylo dle jiných pravidel (zejména co se týče složení Rady Justiční akademie a pravomocí ministerstva vůči Justiční akademii). Ústavní soud měl vyjádřit obavu přílišného zásahu moci výkonné do moci soudní a ohrožení nezávislosti.

S touto částí nálezu se již v roce 2002 neztotožnil disentující soudce, který byl toho názoru, že povinné vzdělávání (a to i v Justiční akademii) není samo o sobě v rozporu s ústavním principem nezávislosti soudů a soudců (čl. 81, 82 odst. 1 Ústavy). Uvedl, že je totiž nepochybné, že soudce nemůže být v rozhodování konkrétní věci vázán právním názorem, který byl v rámci odborného vzdělávání v Justiční akademii vysloven. V samotném odlišném názoru soudce také přímo zaznělo, že po zrušení hodnocení odborné způsobilosti by sice zůstalo zachováno povinné odborné vzdělávání v Justiční akademii, leč bez souvisejících zákonných ustanovení sankční povahy (tedy negativního hodnocení, které by mohlo vést k zániku funkce).

Proti úpravě zaznívaly výtky, že je těžko slučitelná s principem dělby moci a nezávislým výkonem soudnictví, aby se soudci a soudkyně povinně vzdělávali v instituci, jejíž složení a obsah výuky má přímo či nepřímo v rukou moc výkonná. Domníváme se však, že po více jak 20 letech od nálezu Ústavního soudu se právní úprava změnila v tom směru, že navrhovaná změna v povinnosti absolvovat vzdělávací kurzy na Justiční akademii nemůže ohrozit nezávislost jednotlivce, ani justice jako celku.

V původním znění zákona č. 6/2002 Sb. byl v čele Justiční akademie ředitel, kterého jmenoval a odvolával ministr spravedlnosti bez dalšího. Rada Justiční akademie byla jmenována ministrem spravedlnosti opět jako jeho výlučná pravomoc, kdy bylo pouze stanoveno, že ministr jmenuje členy z řad soudců, státních zástupců, advokátů, notářů, učitelů právnických fakult vysokých škol a jiných odborníků. Justiční akademie se v průběhu let stala více nezávislou na moci výkonné. Současná právní úprava v § 130 vymezuje orgány Justiční

akademie – Radu a ředitele. Zákon přímo stanoví rozložení zástupců v Radě a pravomoc ke jmenování jednotlivých členů již nemá výlučně ministr. Radu tvoří dva zástupci Nejvyššího soudu a dva zástupci Nejvyššího správního soudu, jmenování a odvolávání předsedy těchto soudů, dva zástupci Nejvyššího státního zastupitelství, jmenování a odvolávání nejvyšším státním zástupcem, a předseda, místopředseda a dalších sedm členů, jmenování a odvolávání ministrem spravedlnosti ze soudců, státních zástupců, advokátů, notářů, soudních exekutorů, akademických pracovníků nebo jiných odborníků. Zároveň ministr spravedlnosti jmenuje členy Rady tak, aby většinu v ní tvořili soudci a státní zástupci. Ředitele jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti, ale pouze po projednání s Radou.

Ústavní soud výslovně uvedl, že odpovědnost a ručení za závazek ke vzdělávání musí nést soudní moc sama.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie a obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Navrhovaná úprava je v souladu s mezinárodním právem a předpisy Evropské unie.

Z hlediska mezinárodních ani unijních požadavků nejsou v souvislosti s předkládaným návrhem stanoveny žádné konkrétní limity na výši peněžité pomoci. Pouze směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů obsahuje obecnou formulaci, kdy má daná částka odpovídat „*spravedlivému a přiměřenému odškodnění*“ (čl. 12 odst. 2 směrnice). Podle judikatury SDEU (C-129/19) by pak taková částka neměla být „*čistě symbolická nebo zjevně nedostatečná s ohledem na závažnost následků spáchaného trestného činu pro oběti*“. I s ohledem na tyto závěry se jeví jako vhodné k valorizaci peněžité pomoci obětem trestných činů přistoupit.

V České republice je od roku 2010 součástí právního řádu Úmluva o právech osob se zdravotním postižením⁹ (dále jen „Úmluva“), která zejména v čl. 12 potvrdila změnu pojetí svéprávnosti a opatrovnictví. Touto změnou je posun od paradigmatu náhradního rozhodování k paradigmatu rozhodování (a právního jednání) s podporou.¹⁰ Podle Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením musí taková podpora rozhodování „*respektovat práva, vůli a preference osoby se zdravotním postižením a nikdy by neměla dosáhnout úrovně náhradního rozhodování*.“¹¹ Model podporovaného rozhodování je definován jako model, který „*respektuje autonomii osoby*“¹², a „*je tvořen z různých možností podpory, které na první místo staví vůli a preference osoby a respektují normy o lidských právech*“¹³. Zároveň Úmluva vyžaduje, aby smluvní státy poskytovaly osobám se zdravotním postižením přístup k podpoře nezbytné pro

⁹ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, přijatá Valným shromážděním OSN dne 13. prosince 2006, vyhlášena pod č. 10/2010 Sb. m. s.

¹⁰ Obecný komentář Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením č. 1 z 11. dubna 2014 (dále jen „Komentář“), bod 3.

¹¹ Komentář, bod 17.

¹² Komentář, bod 26

¹³ Komentář, bod 29

jejich právní rozhodování a aby se tato podpůrná opatření doplnila účinnými zárukami proti zneužití a zasahování do rozhodování člověka.¹⁴

Otázkami svéprávnosti se zabývá i Evropský soud pro lidská práva, rozhodující o souladu rozhodnutí členských států s Evropskou úmluvou o lidských právech a svobodách. Soud posuzuje otázky svéprávnosti zejména s ohledem na čl. 8 zakotvující právo na respektování rodinného a soukromého života (stížnost č. 67149/01, Berková proti Slovensku, body 164 a 172), podle okolností případu i ve spojení s čl. 5 upravující právo na svobodu a osobní bezpečnost. Pro procesní úpravu pak hlavní roli hraje čl. 6 upravující právo na spravedlivý proces. Soud v rozhodnutích odkazuje na Doporučení Výboru ministrů č. R(99)4 ohledně zásad právní ochrany nezpůsobilých dospělých osob (stížnost č. 44009/05, Shtukaturov proti Rusku), které vychází z obdobných principů jako Úmluva o právech osob se zdravotním postižením¹⁵, na kterou soud také v případech odkazuje (stížnost č. 3891/19, Cinta proti Rumunsku, bod 30, či stížnost č. 53251/13, A. – M. V. proti Finsku, bod 40). Co se týče procesních otázek, obdobně jako české vrcholné soudy vyžaduje soud zohlednění všech relevantních konkrétních okolností týkající se posuzované osoby (stížnost č. 53251/13, A. – M. V. proti Finsku, bod 89).

Uvedené požadavky v hmotněprávní rovině již v současnosti reflektuje občanský zákoník. Navrhovaná úprava má za cíl, aby se o výše uvedených opatřeních rozhodovalo na základě dostatečně zjištěného skutkového stavu. Zavedením nového nástroje hodnocení potřeby podpory osoby při právním jednání by se měl zlepšit proces zjišťování schopností a dovedností osoby (včetně skutečných, nikoli pouze hypotetických rizik ohrožujících osobu) a zlepšit kvalitu skutkového stavu potřebného pro rozhodnutí.

Evropská Unie patří mezi smluvní strany Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, která je tak nedílnou součástí právního řádu Evropské Unie. Navrhovaná úprava je v souladu s touto Úmluvou, proto je i v souladu s právem Evropské Unie.

Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty a na podnikatelské prostředí České republiky

Z hlediska celkových dopadů je třeba vzít v úvahu, že v rámci aplikace tzv. odklonů jsou hrazeny obviněnými peněžní částky, které jsou podle současné úpravy trestního řádu určeny na pomoc obětem trestných činů, byť jsou přímo odváděny do státního rozpočtu. Tyto částky dnes výrazně převyšují objem vynakládané peněžité pomoci. Dále se také dá očekávat, že bude pokračovat trend rostoucího objemu vybraných peněžních prostředků získaných výkonem majetkových trestních sankcí.

K dílčím dopadům lze uvést, že jsou spojeny s náklady na povinné vzdělávání soudců a dalších pracovníků justice, které dle kvalifikovaného odhadu ministerstva dosahují přibližně 1,2 milionu korun ročně. Další náklady budou spojeny se vzdělávacími aktivitami, které si vyžádají cca 595.200 Kč.

---

¹⁴ Čl. 12 odst. 3 a 4 Úmluvy.

¹⁵ Čl. 3 bod 1 Doporučení: Zákonný rámec by měl v maximální možné míře odrážet skutečnost, že mohou existovat různé stupně nezpůsobilosti a nezpůsobilost se může v čase měnit. Ochranná opatření by proto neměla automaticky vést k úplnému zbavení právní způsobilosti.

Je třeba konstatovat, že níže uvedené náklady jsou nad rámec oproti stávajícím nákladům na činnost Justiční akademie (JA již některé vzdělávací akce, se kterými počítá novela zákona, pořádá). Vyčíslení nákladů na povinné vzdělávání je předběžné a jedná se o odhad. Konečná výše pak bude záviset na podobě konkrétní metodiky k povinnému vzdělávání, kterou zákon předpokládá.

Personální náklady:

- Dvě tabulková místa: jedno v 13. platové třídě (520.440 Kč ročně) a jedno v 9. platové třídě (381.840 Kč ročně). Uvedené částky jsou bez odvodů.

Náklady na vzdělávací aktivity:

- Semináře zejména pro začínající soudce: lektorné ve výši 235.200 Kč (z ostatních osobních nákladů - OON) za 6 běhů (školících týdnů).
- Semináře zaměřené na sexualizované násilí, domácí násilí, výslechy a další měkké dovednosti: lektorné ve výši 360.000 Kč za 20 školících dnů/2 lektory. Zde počítáme s odborníky mimo justici, výpočet proveden při lektorské odměně 1.500 Kč/hodina.

V případě valorizace peněžité pomoci poskytované obětem trestných činů by navrhované navýšení představovalo nárůst o cca 13 milionů při porovnání s rokem 2022. V případě navrhovaného navýšení procentuálního podílu Probační a mediační službě by zvýšené finanční náklady na státní rozpočet představovaly cca 15 milionů korun, vychází-li se ze stavu zvláštního účtu majetkových trestních sankcí k loňskému roku (2023). V případě stanovení podílu peněžních prostředků poskytovaných Ministerstvu spravedlnosti na poskytování dotací akreditovaným subjektům by pak šlo o cca 16 milionů korun (vezme-li se do úvahy stav zvláštního účtu za rok 2023). Na druhou stranu je ale třeba vzít v úvahu, že v rámci aplikace tzv. odklonů jsou hrazeny obviněnými peněžní částky, které jsou podle současné úpravy trestního řádu určeny na pomoc obětem trestných činů, byť jsou přímo odváděny do státního rozpočtu. Tyto částky dnes výrazně převyšují objem vynakládané peněžité pomoci. Podle zpráv o činnosti státního zastupitelství lze uvést, že za rok 2022 se na tzv. odklonech, v rámci jejichž ukládání k tomuto výběru peněžních prostředků dochází, vybralo bezmála 56 milionů Kč (v rámci přípravného řízení 35 622 122 Kč, v řízení před soudem 20 260 361 Kč). V roce 2021 to bylo bezmála 20 milionů Kč (v rámci přípravného řízení 15 583 210 Kč, v řízení před soudem 3 916 956 Kč).¹⁶ Přitom celková výše poskytnuté peněžité pomoci za rok 2022 činila podle statistik Ministerstva spravedlnosti cca 21,4 milionů Kč, za rok 2021 pak cca 14,7 milionů Kč¹⁷. Krom toho tato oblast dynamicky roste – lze uvést, že v roce 2022 byl státními zástupci v přípravném řízení uplatněn odklon ve formě podmíněného zastavení trestního stíhání u 4 564 osob a 1 609 osob složilo peněžní částku na pomoc obětem trestné činnosti, což činí 35,3 %. V porovnání s rokem 2021, kdy tento ukazatel činil 17,2 % (celkem 4 189 odklonů, z toho bylo 719 odklonů s majetkovým postihem), tak jde o dvojnásobný nárůst případů, kdy osoby, u nichž byl uplatněn odklon, zároveň odvedly peněžní prostředky na pomoc obětem. Pro úplnost lze

¹⁶ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022, tabulková část II., sp. zn. 4 NZN 501/2023 a Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021, tabulková část II., sp. zn. 4 NZN 501/2022.

¹⁷ Nárůst částek je způsoben zejména změnou skladby obětí, které o peněžitou pomoc zažádají (zejm. zvýšením počtu pozůstalých, u kterých jsou paušální částky stanoveny násobně vyšší), počet došlých žádostí i podíl jejich úspěšnosti je nicméně víceméně stabilní.

dodat, že v roce 2020 se jednalo o nízké jednotky procent¹⁸. Lze předpokládat, že tento trend v růstu vybírání prostředků na pomoc obětem trestných činů bude v budoucnu i nadále posilovat a tím bude navýšen i celkový výběr peněžních prostředků od pachatelů na pomoc obětem trestných činů. S velkou mírou pravděpodobnosti lze očekávat, že bude i nadále pokračovat trend zvyšující se četnosti uložených peněžitých trestů a s tím spojený rostoucí výnos objemu peněžních prostředků získaných výkonem majetkových trestních sankcí.

Navrhovaná úprava dále přináší dále náklady na vytvoření pozice soudního sociálního pracovníka. Nicméně samotné vypracování hodnocení potřeby podpory snižuje náklady soudního řízení, neboť v řadě případů odpadne potřeba vypracování znaleckého posudku, který podle dat Justiční akademie stojí přibližně 13 000 Kč. Počet prvonávrhů, kde lze hodnocení potřeby podpory především očekávat, se pohybuje kolem čísla 4 500. Pokud by se v každém druhém řízení o prvonávrhu nahradil znalecký posudek hodnocením potřeby podpory, jednalo by se o úsporu ve výši 29 000 000 Kč.¹⁹

Návrh zákona nebude mít žádné dopady na rozpočty obcí a krajů.

Zhodnocení dopadů na bezpečnost a obranu státu

Navrhovaná novelizace právní úpravy nemá dopady na bezpečnost nebo obranu státu.

---

¹⁸ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022, textová část, sp. zn. 4 NZN 501/2023, s. 29.

¹⁹ Závěrečná zpráva aktivity projektu Zlepšení přístupu zranitelných skupin osob ke spravedlnosti. *Justiční akademie*, 1. 10. 2023, s. 27.

ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K části první (změna zákona o soudech a soudcích)

K § 82a

Navrhuje se, aby si v rámci vlastní odpovědnosti soudci a soudkyně stanovili individuální plán vzdělávání (dále též i jen „IPV“), který budou předkládat předsedovi příslušného soudu (případně místopředsedovi, pokud k tomu bude předsedou soudu pověřen). Soudce předloží návrh plánu do 6 měsíců od přidělení ke konkrétnímu soudu (§ 67). Pokud bude soudce přeložen k jinému soudu (§ 71 a § 72), vypracuje nový plán do 6 měsíců od přeložení k jinému soudu. Plán soudce vypracuje na období 3 let. Před uplynutím 3 let soudce opětovně vypracuje plán na následující období a předloží ho předsedovi nejpozději 3 měsíce před skončením platnosti plánu. Není vyloučeno, aby ve zvláštních případech předložil nový plán i dříve. Předseda soudu bude individuální plán schvalovat a kontrolovat a se soudcem bude konzultovat jeho naplňování, a tím i plnění povinnosti soudce pečovat o svou odbornou úroveň. Předsedové soudů mají již nyní kompetence k tomu, aby neplnění povinnosti ze strany soudců reflektovali a případně jednotlivce navrhovali ke kárnému řízení. Vedle vzdělávacích akcí Justiční akademie by si mohl každý soudce vytyčit cíle vzdělávání také v podobě samostudia nebo jiných vzdělávacích akcí. Podrobnosti k individuálnímu plánu stanoví metodika Justiční akademie.

Metodika Justiční akademie by měla hrát roli vodítka pro přípravu IPV po obsahové stránce a vymezit základní pravidla tvorby IPV tak, aby připravované IPV nebyly příliš heterogenní v rámci jednotlivých soudů ani v rámci soudní soustavy jako celku. Zásadním východiskem pro přípravu IPV je proto vlastní úvaha soudce nad jeho vzdělávacími potřebami pro další období, kterou by měl promítnout do návrhu IPV připraveného v souladu s metodikou Justiční akademie.

Pro usnadnění tvorby návrhu IPV by Justiční akademie měla připravit i přehled jí organizovaných vzdělávacích aktivit pro soudce strukturovaný podle obsahových hledisek tvorby IPV, tento přehled zveřejnit způsobem dostupným pro soudce a průběžně jej aktualizovat mimo jiné v návaznosti na změny v nabídce vzdělávacích aktivit. Zároveň se předpokládá, že do procesu tvorby IPV bude zapojen i předseda soudu (přičemž zejména u větších soudů lze předpokládat úplnou či částečnou delegaci činnosti na základě obecného zmocnění podle § 121 zákona o soudech a soudcích). Toto zapojení by mělo probíhat v rámci dialogu s dotčeným soudcem v několika rovinách: nápomoc při sestavování IPV a neformální konzultace obsahu soudcem předloženého IPV z hlediska jeho praktické uskutečnitelnosti a vhodnosti zahrnutých vzdělávacích cílů; revize soudcem vytvořeného IPV neodpovídajícího základním standardům určeným metodikou Justiční akademie či zásadním způsobem neodpovídajícího potřebám dotčeného soudce a soudu, u něž působí; eventuálně příprava IPV v případě, že jej soudce v lhůtě sám nepřipraví; poskytování neformální zpětné vazby k míře naplnění vzdělávacích cílů stanovených v minulém IPV v rámci přípravy IPV pro následující

období. Poté, co byl IPV schválen, případně revidován předsedou soudu, bude průběžně docházet k naplňování jeho obsahu prostřednictvím jednotlivých vzdělávacích aktivit.

Předpokládá se, že IPV bude běžně tvořen na období 3 let, které představuje adekvátní délku z hlediska administrativní zátěže související s tvorbou IPV, reflexe vyvíjejících se vzdělávacích potřeb soudce a tvorby vyváženého vzdělávacího kurikula zahrnujícího specificky zaměřené aktivity po celou dobu platnosti IPV. V praxi nicméně bude v některých případech docházet k včasnějšímu vzniku potřeby úpravy IPV. Metodika by proto měla konkretizovat případy, ve kterých by příslušný předseda soudu v součinnosti se soudcem měl přistoupit k úpravě existujícího IPV, kterými budou zejména podstatná změna agendy příslušného soudce, tedy stav, kdy po schválení IPV dojde ke změně soudní agendy rozhodované soudcem na základě rozvrhu práce v rozsahu alespoň 50 % běžného nápadu; dočasné přidělení soudce k soudu vyššího stupně v délce alespoň 1 roku.

Obecná právní úprava soustavného vzdělávání soudců z podstaty věci nemůže upravit přesný obsah konkrétního IPV; taková ambice by nežádoucím způsobem potlačovala vlastní iniciativu soudce při definování jeho vzdělávacích potřeb a zároveň by neumožňovala zohlednit celou šíři představitelných situací. Na druhou stranu by v zájmu zajištění jednotného standardu soustavného vzdělávání soudců jak v rámci jednoho soudu, tak napříč soudní soustavou měly jednotlivé IPV vycházet ze stejných zásad a zohledňovat společná základní kritéria pro jejich sestavování. IPV musí zohledňovat délku výkonu soudcovské funkce a působení soudce v konkrétních agendách, z něž vyplývá potřeba osvojování a rozvíjení souvisejících znalostí či dovedností; IPV musí rozlišovat mezi obecnými a specializovanými vzdělávacími cíli s odlišným okruhem relevantních adresátů; IPV musí klást vyvážený důraz na všechny pro daného soudce relevantní vzdělávací cíle, aby nedocházelo k opomenutí či naopak excesivnímu soustředění na určitý vzdělávací cíl; IPV musí reflektovat všechny formy soustavného vzdělávání a vhodně je kombinovat s ohledem na individuální potřeby a možnosti soudce a dosažení co nejvyšší efektivity vzdělávacího procesu.

Obsah IPV by měl odpovídat individuálním potřebám soudců na základě míry jejich dosavadních zkušeností s výkonem funkce soudce. Míra zkušeností soudců bude odvozena od doby, která uplynula od jmenování příslušného soudce do funkce, případně od zahájení výkonu určité agendy. Část vzdělávacích cílů je použitelná pro všechny soudní agendy, a jejich postupné naplňování by tak mělo být předvídáno již od začátku kariéry soudce. Osvojování dalších dovedností naopak bude smysluplné až v pozdější fázi kariéry, například v důsledku změny vykonávané agendy dle rozvrhu práce či zahájení výkonu manažerské funkce. Zvažovaná kategorizace je následující: začátek praxe (0 až 1 rok); mírně pokročilá praxe (1 až 3 roky); pokročilá praxe (3 a více let). Platí přitom, že přinejmenším při prvním přidělení soudce budou první a druhá kategorie časově spadat do téhož (prvního) IPV soudce. Jejich rozlišení nicméně je relevantní s ohledem na rozdělení jednotlivých vzdělávacích aktivit v rámci celého tříletého období.

Mezi obecné vzdělávací cíle patří znalosti a dovednosti, které jsou typicky využitelné pro každého soudce bez ohledu na jím vykonávanou soudní agendu, specializaci či působišť a jsou obecně nezbytné pro řádný a efektivní výkon soudcovské funkce. Do této oblasti spadají

například: etická pravidla; efektivita vedení soudního jednání; efektivita práce s resortními informačními systémy; zadávání znaleckých posudků, jejich interpretace a výslechy znalece; pravidla pro vedlejší činnosti soudce a pravidla podávání majetkových přiznání. Do kategorie obecných vzdělávacích cílů dále spadají i „soft skills“, tedy znalosti a dovednosti v oborech a oblastech, které nejsou specificky svázány s pravidly a postupy výkonu soudcovské funkce, ale obecně přispívají k jeho efektivitě a kvalitě. Z logiky věci vyplývá, že osvojení znalostí a dovedností, které jsou nezbytné pro výkon funkce a kterými soudce doposud v dostatečné míře nedisponuje, je prioritou pro úvodní období. Proto by základním východiskem při tvorbě IPV mělo být pravidlo, že na začátku soudcovské kariéry se bude soudce v rámci obecných vzdělávacích cílů zaměřovat zejména na tuto kategorii znalostí a dovedností. S postupným nabýváním zkušeností by v rámci IPV měl růst podíl vzdělávacích činností zaměřených na relevantní „soft skills“.

Specializované vzdělávací cíle zahrnují znalosti a dovednosti vztahující se blíže k soudcem vykonávané rozhodovací činnosti v konkrétní agendě či specializaci, případně k výkonu manažerských úkolů soudního funkcionáře. U jednotlivých soudců proto lze počítat i s výrazně odlišnou obsahovou náplní této části IPV. Stejně tak platí, že je-li soudce činný ve větším množství agend či specializací, musí existovat možnost flexibilního nastavení vzdělávacích potřeb v IPV tak, aby nebyla některá agenda či specializace excesivně preferována či naopak zcela opomenuta. Obdobně jako v případě obecných vzdělávacích cílů by se i specializované vzdělávací cíle měly na počátku praxe zaměřovat na osvojení základních znalostí či dovedností specifických pro danou soudní agendu či specializaci. S růstem míry soudcovských zkušeností by se i tato oblast měla zaměřovat na získávání pokročilých znalostí a dovedností pro relevantní oblast, utvrzování a obnovování již nabytých znalostí (například vzdělávací aktivity zaměřené na aktuální judikaturu) a osvojení nových znalostí či dovedností, které se staly relevantními v důsledku změn právní úpravy, vývoje právní vědy či společenského rozvoje.

Zákonná úprava z logiky věci neukládá přesnou formu soustavného vzdělávání soudců. V praxi existuje a bude existovat více forem, mezi něž se řadí například: vzdělávací aktivity organizované Justiční akademií; vzdělávací aktivity organizované soudy; vzdělávací aktivity organizované jinými vzdělávacími institucemi či subjekty; e-learning Justiční akademie či jiných subjektů; samostudium. Je žádoucí v IPV flexibilně kombinovat různé formáty vzdělávání dle vzdělávacích potřeb a možností konkrétního soudce. Metodika Justiční akademie v této souvislosti může orientačně indikovat vhodnost jednotlivých forem pro získání znalostí či dovedností v určité oblasti. V případě samostudia by pak metodika měla blíže vymezit požadavky na míru konkrétnosti zadání jak ve vztahu ke studovanému materiálu, tak ve vztahu ke znalostem či dovednostem, jež mají být samostudiem získány či rozvinuty.

K části druhé (změna zákona o obětech trestných činů)

Čl. I

K bodu 1 [§ 24 odst. 1 písm. c)]

Navrhuje se rozšířit výčet osob oprávněných k podání žádosti o poskytnutí peněžité pomoci o kategorii nesezdaných partnerů. K bližšímu odůvodnění lze odkázat na obecnou část této důvodové zprávy.

K bodům 2 až 7 (§ 28 odst. 1, 4 a 5)

Jak bylo uvedeno již v obecné části důvodové zprávy, navrhuje se nový způsob stanovení výše peněžité pomoci poskytované v paušální výši a maximální výše poskytované peněžité pomoci, a to tak, aby bylo zajištěno, že hodnota poskytnuté peněžité pomoci bude odrážet vývoj ekonomické situace. Tyto výše budou stanoveny poměrem k průměrné hrubé měsíční mzdě, a to za předminulý kalendářní rok (Český statistický úřad sděluje oficiálně zpřesněná data týkající se průměrné hrubé měsíční mzdy za poslední předcházející rok obvykle až v červnu roku následujícího).

Časový okamžik, k němuž se provede výpočet peněžité pomoci konkrétní oběti, bude navázán na podání žádosti o peněžitou pomoc; takto určené časové vymezení nejlépe odpovídá smyslu celého institutu, neboť lze předpokládat, že nejčastěji v době podání žádosti oběť řeší zhoršenou situaci, ke které došlo v důsledku spáchaného trestného činu.

S ohledem na nový způsob výpočtu výše peněžité pomoci se zároveň upravuje způsob jejího zaokrouhlování.

K bodům 8 až 10 (§ 38 odst. 1 a 2, § 39 odst. 1)

V souladu s obecnou částí důvodové zprávy se navrhuje zakotvení dalšího zdroje financování dotací poskytovaných Ministerstvem spravedlnosti akreditovaným subjektům. Takto získané finanční prostředky budou moci být využity na dotace následující roku; uvolnění prostředků k 31. lednu a jejich vyčíslení až v tomto období tedy nebude mít negativní vliv na dotační řízení.

Čl. II (přechodné ustanovení)

Byla-li žádost o peněžitou pomoc podána přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, postupuje se při posuzování skutečností, zda žádost podala osoba oprávněná a v jaké výši bude peněžitá pomoc poskytnuta, podle dosavadní právní úpravy.

K částí třetí (změna zákona o zvláštních řízeních soudních)

K § 38

Pro řízení o svéprávnosti se výslovně upravuje jako důkazní prostředek hodnocení potřeby podpory osoby při právním jednání. Tento důkazní prostředek spočívá v hodnocení vybraných aspektů života člověka, které se primárně týkají rozhodování a podpory při rozhodování. Dochází tak k posílení aplikace sociálního pohledu na svéprávnost, který by měl obohatit stávající praxi. Hodnocení potřeby podpory má za cíl zjistit situaci osoby, její skutečné schopnosti a dovednosti (včetně případných skutečných, nikoli pouze hypotetických rizik). Hodnocení by měl provádět na pokyn soudce soudní sociální pracovník a měl by se při něm zaměřovat na celkem sedm oblastí: způsob komunikace osoby²⁰, mapování klíčových oblastí života a prostředí osoby, vztahy a zdroje podpory osoby, reálné fungování rozhodování osoby a její podpora při rozhodování, kompetence osoby, případné další relevantní aspekty

---

²⁰ Nadále platí, že nelze osobu omezit ve svéprávnost z důvodu obtíží v komunikaci, viz § 57 odst. 2 občanského zákoníku

a identifikace rizik a preventivní opatření. Hodnocení potřeby podpory musí obsahovat fakta, která jsou doložitelná, ať už provedenými důkazy nebo návrhem na provedení důkazů s uvedenými kontakty a případně dalšími údaji, dále posouzení situace osoby z pohledu soudního sociálního pracovníka a konečně doporučení pro soud. Pro vypracování hodnocení potřeby podpory již je zpracována metodika.

Hodnocení potřeby podpory je třeba brát jako důkazní prostředek prováděný na pokyn soudce; pro soud není závazné, soud z něj pouze vychází a může se od něj odchýlit, pokud provedené důkazy či jinak zjištěné skutečnosti vedou k jinému závěru. Zároveň mohou hodnocení a jeho závěry napadat sami účastníci, stejně jako u jiných důkazních prostředků. Soud není ani omezen důkazními prostředky uvedenými v hodnocení potřeby podpory, sám může provádět i jiné důkazní prostředky.

Oproti současné úpravě, podle které je také možné hodnocení potřeby podpory provést, ale je považováno za „další vhodný důkaz“, se hodnocení potřeby podpory výslovně považuje za doplněk či alternativu znaleckého posudku. V řízení tak vedle výsledku a dalších důkazů či zhlédnutí osoby může být proveden pouze znalecký posudek, znalecký posudek ve spojení s hodnocením potřeby podpory nebo hodnocení potřeby podpory společně s písemnou zprávou ošetřujícího lékaře. V případě, že bude hodnocení potřeby podpory zvoleno jako alternativa ke znaleckému posudku, bude nadále zajištěno odborné posouzení duševní poruchy osoby, a to prostřednictvím písemné zprávy ošetřujícího lékaře. S ohledem na konkrétní situaci v řízení tak připadají do úvahy tyto možnosti:

a) Hodnocení potřeby podpory jako doplněk ke znaleckému posudku

Důraz na provedení znaleckého posudku je kladen v těch případech, kdy posuzovaná osoba trpí komplikovanou či nesnadno určitelnou duševní poruchou či vícero duševními poruchami a zároveň o této osobě nejsou dostupné žádné či zcela minimální informace. Ani zde však nelze zavrhnout provedení hodnocení potřeby podpory osoby s ohledem na povahu tohoto hodnocení, který oproti medicínského posouzení přináší pohled sociální. Ač tak nebude mít informace o rodině či práci posuzované osoby, cílený rozhovor sociálního pracovníka, který se na danou problematiku soustředí, dlouhodobě se jí věnuje a dobře se v ní orientuje, může být přínosný i v těchto situacích.

V případě, kdy posuzovaná osoba trpí komplikovanou či nesnadno určitelnou duševní poruchou či vícero duševními poruchami a kdy o osobě existují dostatečné informace, je třeba hodnocení potřeby podpory osoby provést zpravidla.

Zároveň je třeba dodat, že v případech, kdy znalecký posudek bude postačovat vůči hodnocení potřeby podpory, nemá uvedený závěr vliv na provedení jiných důkazních prostředků jako výsledek, které je v případě jejich potřeby nutné stále provést.

b) Hodnocení potřeby podpory jako alternativa ke znaleckému posudku

Oproti tomu nahrazení znaleckého posudku provedením hodnocení potřeby podpory osoby a společně s tím písemné zprávy ošetřujícího lékaře bude vhodné zejména v případech, kdy nepůjde o komplikovanou či nesnadno určitelnou duševní poruchu či vícero poruch.

V případě, že bude hodnocení potřeby podpory zvoleno jako alternativa ke znaleckému posudku, bude nadále zajištěno odborné posouzení duševní poruchy osoby, a to prostřednictvím písemné zprávy ošetřujícího lékaře.

Uvedené se použije jak pro rozhodování o omezení svéprávnosti, tak i pro případy rozhodování o prodloužení doby omezení svéprávnosti. Je na soudu, aby vždy podle konkrétních okolností vyhodnotil, zda bude postačovat hodnocení potřeby podpory s písemnou zprávou ošetřujícího lékaře nebo bude potřeba vypracovat znalecký posudek ať už sám o sobě nebo společně s hodnocením potřeby podpory. To představuje rozdíl oproti odstavci 5, který se týká pouze případů prodloužení doby omezení svéprávnosti, a to pouze je-li zjevné, že stav posuzovaného se oproti rozhodnutí o omezení svéprávnosti či poslednímu rozhodnutí o prodloužení nezměnil. Nahrazení znaleckého posudku hodnocením potřeby podpory společně s písemnou zprávou není omezeno pouze na tyto podmínky. Zároveň platí, že pokud bylo o omezení svéprávnosti rozhodnuto na základě hodnocení potřeby podpory společně s písemnou zprávou, rozhodnutí o prodloužení doby omezení svéprávnosti může znovu vycházet z hodnocení potřeby podpory společně s písemnou zprávou, pouze nově zpracovaných pro účely rozhodnutí o prodloužení doby omezení svéprávnosti.

K části čtvrté (změna zákona o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení)

K bodům 1 až 9 [§ 7 odst. 1, § 12]

Vzhledem ke skutečnostem uvedeným v obecné části důvodové zprávy se navrhuje zakotvit 5% podíl z peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí pro Ministerstvo spravedlnosti, které jej následně užije za účelem poskytování dotací na činnost akreditovaných subjektů poskytujících pomoc obětem trestných činů, případně dalším osobám v souvislosti se spáchaným trestným činem.

K bodu 7 (zčásti) [§ 12 odst. 4 písm. a)]

Vzhledem ke skutečnostem uvedeným v obecné části důvodové zprávy se zároveň navrhuje navýšit částku určenou pro Probační a mediální službu na pomoc a podporu obětem trestné činnosti z dosavadních 5 % na 10 %.

K části páté (účinnost)

Datum nabytí účinnosti je stanoveno s ohledem na předpokládanou délku legislativního procesu a s přihlédnutím k požadavkům plynoucím z § 9 odst. 2 zákona č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv.

Seznam předkladatelů:

JUDr. Pavel Blažek, Ph.D.	podepsáno elektronicky
Mgr. Marie Jílková	podepsáno elektronicky
Klára Kocmanová	podepsáno elektronicky
Mgr. Ing. Taťána Malá	podepsáno elektronicky
Ing. Barbora Urbanová	podepsáno elektronicky
Michal Zuna	podepsáno elektronicky